

ВИЩА ШКОЛА УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ: ДОРОБОК І ПОТЕНЦІАЛ

КІРСЕНКО М.В.,
доктор історичних наук, професор

Дипломатична академія України
при МЗС України

Україна суверенізувалася, вже маючи за плечима певний досвід участі в міжнародних організаціях і навчання дипломатів. Відтепер постало завдання розгорнути білатеральні стосунки і підпорядкувати цілу мережу принципово новим потребам незалежної держави. Давні традиції відіграли тут водночас стимуляційну і гальмівну роль, бо кваліфікований персонал сформувався за інших умов. Згуртованій корпорації доводиться залучати людей ззовні.

Певний час міркували, чи не перепідпорядкувати Інститут міжнародних відносин Київського університету до Міністерства закордонних справ. Врешті слушно вирішили не брати клопіт і не робитися заручником власної школи. Інститут готуватиме фахівців для різних установ, але однаково орієнтується на потреби Міністерства, а воно не переобтяжується зайвими витратами і матиме свободу обрання собі працівників звідусіль, з будь-якого закладу.

Натомість виник окремий відомчий заклад – Дипломатична академія України при МЗС України (Указ Президента України від 30 травня 1995 р.) - насамперед для того, аби надолужити брак фаховості деяким новим працівникам МЗС. Проте це мета перехідної доби, а перспективна концепція мусить слугувати довготривалим потребам. Мається на увазі, що кращі з професійних дипломатів, особливо молодшої генерації, подеколи матимуть змогу вдосконалити свій теоретичний рівень і знання змін у світовій політиці, економіці, культурі тощо.

Кожне кваліфіковане керівництво передбачає ясне формулювання завдань і створення працездатної структури, добір здібних і психологічно сумісних виконавців, довіру і повагу між окремими ланками, постійний контакт по вертикалі й горизонталі, моральну і матеріальну зацікавленість, фінансове і технічне забезпечення, контроль за якісними результатами, виправлення поточних помилок і захоплення кінцевих здобутків.

Завдяки розумінню і взаємодії Академія здатна готувати не лише і

не стільки ретельних клерків-службовців, але передусім свідомих, ініціативних професіоналів, дипломатів-політиків. Саме така репутація зробить магістеріум корисним і привабливим для політичних і навіть кар'єрних дипломатів. Тоді це розглядатиметься не як дратівлива втрата часу, а як престижна і гарна перспектива з усіх, особистих і спільних, точок зору.

Немає сенсу дублювати схему Інституту: дипломатія, право, економіка. Подальша розбудова відомчої школи визначатиметься вдосконаленням МЗС, орієнтуючись на відповідні підрозділи. Академія має постачати Міністерство кадрами вищої кваліфікації, отже відповідна освіта є передумовою вступу. Магістранти мусять знати, (а) ким є сучасний дипломат, (б) яким чином він працює, (в) яку країну репрезентує, (г) де перебуває, і (д) з ким спілкується.

За повне розкриття перших питань (а-б) звичайно відповідає профільна кафедра зовнішньої політики і міжнародного права. Вона пропонує комплекс узгоджених і взаємозумовлених дисциплін з історії й теорії міжнародних відносин, їх договірно-правового регулювання і оформлення, дипломатичної техніки (технології), протоколу. Викладацький склад включає ветеранів і принаймні подеколи, зважаючи на їх переважаність, керівників МЗС.

Решта, умовно кажучи, територіальна група проблем (в, г, д) мусять належати до компетенції підрозділу регіональних досліджень. Це, по-перше, вітчизняна історія з усіма її суперечливими інтерпретаціями та висвітленням темних плям, культура і політика України. Зважаючи на погану обізнаність з цією проблематикою за кордоном і деякі спроби зловживати невіглаством на шкоду національним інтересам, це дуже важливо завжди, а зараз особливо.

По-друге, це власний геополітичний ареал за периметром українських кордонів, себто близьке довкілля держави, а саме Східно-Центральна Європа, а також європейська частина Росії та Причорномор'я. Адже велика країна належить до декількох регіонів водночас (Франція пов'язана з Африкою, а Іспанія з Латинською Америкою; Німеччина є державою Західної та Центральної Європи, а Росія базою Північної Євразії тощо).

По-третє, це дедалі інтегрованіша Західна Європа і Північна Америка з їх глобальними впливами, отже стратегічні партнери на майбутнє, спонсори і евентуальні кредитори, місце розселення впливової та численної української діаспори. Тенденція до співпраці з євроатлантичними структурами в жодному разі не суперечить збереженню ліпших надбань у стосунках зі Співдружністю Незалежних Держав, а навпаки, сприятиме здоровому балансу між ними.

Врешті, по-четверте, це ісламський світ. Південна Азія, Далекій Схід, Латинська Америка з Карибським басейном, Тропічна і

Південна Африка, Австралія і Океанія. Третій Світ і взагалі Південь надають змогу забезпечити альтернативні джерела сировини і ринки збуту тієї української продукції, що не має попиту на Заході. Отже, врахування різних цивілізаційних орієнтирів у навчанні відповідатиме мультивекторності зовнішньої політики.

Відтак, українознавство, геополітичне довкілля, західна цивілізація і сходознавство становлять, саме в такому порядку, необхідний мінімум. Без цих чотирьох модулів людина виявиться безпорадною за кордоном і не зможе бути українським дипломатом. В ідеалі звичайно треба зосереджувати увагу вужче, на окремих цільових країнах, але, на жаль, покищо це досить важко. А охопити чотири базові регіони цілком дозволяє науковий потенціал Києва.

Кожен з цих блоків включатиме базову інформацію з географії, історії, етнології, політики, права, культури, мистецтва, економіки, релігієзнавства, ментальності. Зважаючи на історизм мислення національних еліт, особливої уваги має бути приділено витокам і еволюції сприйняття ними навколишніх реалій, місцевим традиціям і забобонам, усталеним міфам та ідеологізованим стереотипам. Це дозволить адекватно пристосуватися до середовища.

Регіональні дослідження, звичайно, мусять здійснюватись у цільному контакті з кафедрами зовнішньої політики та іноземних мов. До співпраці можна і варто запрошувати експертів з Національної Академії Наук та інших установ, посольств, університетів. Згодом можна налагодити плідні стосунки з цікавими партнерами для влаштування спільних конференцій і семінарів, здійснення проектів і публікацій, корисних для Міністерства і Академії.